

20. Yüzyılın İlk Yarısında Zeka ve Yetenek Tanılama Çalışmaları

İnsanoğlu bilinen en eski dönemlerden bu yana ölçmeyi kullanır. Ölçüm amacına göre ölçütler ve ölçüm birimleri farklılaşır. Kültürlerarası etkileşim ölçme araçlarının yaygınlaşmasında, gelişiminde ve standartlaşmasında katkılar sunmaktadır. İnsanoğlunun kurduğu ilk toplumsal ve siyasal organizasyonlar uygun işlere uygun kişilerin istihdamı sorununu çözmek için yeterli testlerini icada ve geliştirmeye zorlamıştır. Zeka, yetenek, kabiliyet, istidat, muhakeme, dikkat, idrak, sabır, bedii yeterlikler, ruhi ve fiziki mukavemet, bedensel yeterlikler vb. özelliklerin ölçümü ve değerlendirmesi çalışmaları bilinen tarihin en eski devirlerine kadar uzanır. Zihinsel yeterliklerin tanılanması için üretilen ilk test örneklerine 19. yüzyılın ikinci yarısında rastlanır. 20. Yüzyılın başında bu testler standartlaşma eğilimi kazanmış ve dünya genelinde yaygınlaşmıştır. Bu kadar kısa sürede kabul görmesinde ve yaygınlaşmasında iki büyük uluslararası yıkım –dünya savaşları- etkili olmuştur. Dünya savaşları çok geniş kadroların amaca uygun şekilde seçimi, örgütlenmesi, eğitilmesi ve amaca uygun istihdam edilmesi için yeterli testlerine olan ihtiyacı en üst düzeye taşımıştır. Bu nedenle yeterli testleri için çok uygun uygulama ve gelişme ortamları oluşmuştur.

20. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı Devleti son bulmuş ve Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulmuştur. Bu coğrafyada yaşayan insanlar iki büyük dünya savaşı ile birlikte Trablusgarp, Balkan Savaşları ve Milli Mücadeleden doğrudan etkilenmiştir. Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak Türkiye’de oluşan siyasi, sosyal ve ekonomik durumlar tanılama çalışmalarına ihtiyacı artırmıştır. 20. Yüzyılın ilk yarısında Türkiye’de tanılama çalışmaları yapılmıştır. Fakat, yapılan çalışmalarla ilgili olarak alan yazınında çok kısıtlı bilgiler yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 20. Yüzyılın ilk yarısında zeka ve yetenek araştırmaları, kullanılan testler ve yapılan uygulamaları ortaya koymaktır. Çalışma nitel araştırma olup doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İki dünya savaşının getirdiği siyasi, sosyal ve ekonomik krizleri aşmada istihdam edilecek insan kaynağını tanılama ve yetiştirme maksadı ile dönem idarelerinin yapılan bilimsel çalışmaları destekledikleri, kamu imkanlarının büyük ölçülerde bu çalışmalar için seferber edildiği bulgularına ulaşılmıştır. Dönemin önde gelen eğitimcilerinin zeka ve yetenek tanılamlarına dair araştırma ve uygulamalar yaptıkları, dünyada yapılan önemli çalışmaları çok yakından takip ettikleri, tanılama çalışmalarının ülke geneline yaygınlaştırılması için eğitici eğitimi yaptıkları, idarenin bu konuda yapılan uygulamaları teşvik maksadı ile uygulayıcıları ödüllendirdikleri bulgularına rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: zeka, yetenek, tanılama, yeterlik testleri